

УДК 343.222:343.75

doi: <https://doi.org/10.33270/04212101.55>

Безгинський Б. Г. – ад'юнкт кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4362-1531>

Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення незаконного збагачення

Метою статті є дослідження об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення незаконного збагачення шляхом аналізу змісту окремих ознак для розв'язання теоретичних і практичних проблем. **Методологію** дослідження становить комплекс наукових методів, серед яких головне місце посідає діалектичний метод. Застосовано систему методів наукового пізнання: метод узагальнення для формування наявних у спеціальній літературі позицій щодо визначення ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення незаконного збагачення; формальної логіки (індукцію, дедукцію, аналогію синтез, абстрагування) – для з'ясування сутності зазначених питань; теоретичний – у процесі дослідження наукової та навчально-методичної літератури; метод системного аналізу – для окреслення напрямів удосконалення положень Кримінального кодексу України та практики його застосування. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що в ній висвітлено актуальні проблеми об'єктивної сторони незаконного збагачення за допомогою аналізу характерних особливостей її ознак. Розроблено конкретні пропозиції з удосконалення змісту суспільно небезпечного діяння, означеного в диспозиції ст. 368-5 КК України, які можуть мати теоретичне та практичне значення для подальшого розв'язання цієї проблеми. За результатами здійсненого дослідження сформульовано **висновки** щодо визначення об'єктивної сторони складу незаконного збагачення. На підставі аналізу об'єктивної сторони незаконного збагачення встановлено важливість визначення конкретного проміжку часу вчинюваного особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, аналізованого суспільно небезпечного діяння. Запропоновано викласти текст ч. 2 ст. 368-5 КК України в такій редакції: набуттям активів слід вважати набуття їх особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність, а також набуття активів у власність іншою фізичною або юридичною особою, за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або що особа, уповноважена на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, може прямо чи опосередковано вчиняти щодо таких активів дії, тотожні за змістом здійсненню права володіння, користування та розпорядження.

Ключові слова: незаконне збагачення; об'єктивна сторона; кримінальне правопорушення; корупція; кримінальне правопорушення у сфері службової діяльності; службова особа.

Вступ

На сучасному етапі розвитку правової діяльності держави одним із пріоритетних завдань залишається протидія корупційним правопорушенням.

У зазначеному контексті важливе місце відведено положенням Кримінального кодексу (КК) України, які містять сучасні дієві інструменти протидії корупції. Зокрема, вони стосуються кримінальної відповідальності за незаконне збагачення (ст. 368-5 КК України). Зазначений кримінально-правовий інструмент застосовують для впливу на службових осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, з метою недопущення вчинення ними корупційних кримінальних правопорушень.

Аналіз практики застосування ст. 368-5 КК України та вивчення наукової літератури засвідчує наявність певних складнощів щодо реалізації кримінальної відповідальності за зазначене кримінальне правопорушення. Станом на 10 жовтня 2020 року зареєстровано десять кримінальних проваджень, серед яких лише в одному особі повідомлено про підозру. На нашу думку, одна з причин такої ситуації полягає в

неточному формулюванні об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення незаконного збагачення, оскільки саме ця ознака відіграє значну роль у його кваліфікації.

Дослідженню деяких проблем, пов'язаних з особливостями складу кримінального правопорушення незаконного збагачення, присвятили свої праці таких учених: А. В. Андрушко, Л. П. Брич, А. А. Вознюк, Д. О. Гарбазей, О. І. Гузоватий, О. П. Деніга, О. О. Дудоров, В. М. Киричко, М. В. Кочеров, О. В. Кришевич, В. Н. Кубальський, Д. Г. Михайленко, В. О. Навроцький, А. С. Політова, Н. О. Симоненко, В. Я. Тацій, Т. М. Тертиченко, В. І. Тютюгін, Г. О. Усатий, М. І. Хавронюк, О. М. Шармар, І. Б. Юрчишин, І. М. Ясін. Попри те, що їхні праці мають вагомий науковий значення, залишається чимало невирішених питань стосовно визначення змісту ознак складу кримінального правопорушення, зокрема об'єктивної сторони цього суспільно небезпечного діяння.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є дослідження форм реалізації об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення незаконного збагачення шляхом

аналізу змісту окремих її ознак, а також окреслення шляхів удосконалення цієї кримінально-правової норми для підвищення рівня ефективності протидії корупції в Україні.

Виклад основного матеріалу

У кримінально-правовій науці важливе значення має правильне теоретичне та практичне розуміння об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Об'єктивною стороною складу кримінального правопорушення слід вважати сукупність передбачених законом про кримінальну відповідальність ознак, що характеризують зовнішній вияв суспільно небезпечного діяння, яке посягає на об'єкти кримінально-правової охорони (Boiko, Brych, & Hryshchuk, 2010, p. 567). У теорії кримінального права виокремлюють обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Ми поділяємо думку М. Р. Рудковської, яка стверджує, що обов'язкові ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення впливають на наявність суспільної небезпеки, їх ураховують під час кваліфікації посягання. Натомість факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та обставини, які знаходяться за межами його складу, визначають ступінь суспільної небезпеки, їх ураховують під час індивідуалізації кримінальної відповідальності (Rudkovska, 2017, p. 338). Таку позицію обстоював В. М. Куц, зазначивши, що елементом складу кримінального правопорушення, який об'єднує групу його об'єктивних ознак, є об'єктивна сторона (Kyts, 2017, p. 104). Тобто встановлення ознак об'єктивної сторони дає змогу з'ясувати наявність складу кримінального правопорушення в діях особи, належно кваліфікувати суспільно небезпечне діяння, а також розмежувати його від інших кримінальних правопорушень.

Досліджуючи склад незаконного збагачення, необхідно акцентувати увагу на змісті суспільно небезпечного діяння та форму, у яких таке діяння може бути вираженим. Оскільки найперспективнішим напрямом впливу на злочинність має бути подолання прагнення вчиняти злочини (Dzhuzha, 2019, p. 9), зміст суспільно небезпечного діяння та форми втілюються у формулюванні диспозиції розглянутої нами кримінально-правової норми. Д. Г. Михайленко влучно називав норму про незаконне збагачення «інструментом завершального рубежу правової протидії корупції» (Mukhailenko, 2017, p. 4). Відповідно до ст. 368-5 КК України, незаконне збагачення – набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, вартість яких більше ніж на шість тисяч п'ятсот

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян перевищує її законні доходи. У ч. 2 ст. 368-5 КК України законодавець роз'яснює, що набуттям активів слід вважати набуття їх особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність, а також набуття активів у власність іншою фізичною або юридичною особою, якщо доведено, що таке набуття було здійснено за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або що особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, може прямо чи опосередковано вчиняти щодо таких активів дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними. Отже, для з'ясування того, у чому полягає суспільно небезпечне діяння, у яких формах воно може втілюватися, необхідно з'ясувати значення термінів, використаних у кримінальному законі для його позначення.

Нині С. С. Чернявський та А. А. Вознюк зауважують, що у світі найпоширенішими стали дві моделі правової протидії незаконному збагаченню: визнання нез'ясованого збагачення кримінальним правопорушенням і притягнення винних до кримінальної відповідальності та конфіскація майна, походження якого особа не може пояснити, у цивільному порядку (Cherniavskiy, & Vozniuk, 2019, p. 81). Здебільшого це конфіскація активів, яка не ґрунтується на обвинувальному вирокі, або так звана цивільна конфіскація (Tromme, 2019). Зазначені моделі мають як переваги, так і недоліки, пов'язані із дотриманням і ймовірним порушенням прав людини, потенціалом у протидії незаконному збагаченню (Bikelis, 2017). Крім того, законодавчі положення деяких країн вимагають, щоб обвинувачення доводило наявність додаткового елементу, пов'язаного з конкретним правопорушенням або поведінкою (Muzila, Morales, Mathias, & Berger, 2012). Аналізуючи кримінально-правову норму незаконного збагачення в Україні, слід зазначити, що за своєю конструкцією та моментом закінчення незаконне збагачення є кримінальним правопорушенням з матеріальним складом, оскільки законодавець у диспозиції статті вказує на те, що вартість активів особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, має більше ніж на шість тисяч п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян перевищити її законні доходи. Обов'язковим елементом об'єктивної сторони незаконного збагачення законодавець визначає: суспільно небезпечне діяння, наслідки та причинно-наслідковий зв'язок між діянням і наслідками. Місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення на кваліфікацію незаконного збагачення не впливають. Ми поділяємо думку О. П. Денегі, що не слід нехтувати

факультативними ознаками об'єктивної сторони кримінального правопорушення, оскільки завдяки їм реалізується принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності, а також основні засади кримінального провадження (Deneha, 2015, p. 194). На нашу думку, невстановлення конкретного проміжку часу перебування особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування під час виконання покладених на неї обов'язків та після їх припинення, спричиняє складнощі під час кваліфікації цього суспільно небезпечного діяння. Зокрема, йдеться про те, що доречно було б передбачати настання кримінальної відповідальності за незаконне збагачення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування під час виконання нею службових обов'язків, так і протягом одного року після припинення службової діяльності. Крім того, слід вказати, що кримінальна відповідальність не наставатиме в разі набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, якщо їх набуто до вступу на службу.

У диспозиції статті про незаконне збагачення законодавець не називає способів незаконного збагачення. Це означає, що незаконне збагачення може бути вчинено будь-яким способом. Різноманітність способів учинення розглянутого нами кримінального правопорушення обумовлено постійною появою в реальному житті нових способів корупційного збагачення, що не дає змоги обмежитися вичерпним переліком відповідних способів. У своїй роботі І. М. Ясін виокремлює такі способи незаконного збагачення. Перший спосіб, який виокремлює автор, – одержання неправомірної вигоди під час незаконного збагачення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Іншими можливими способами незаконного збагачення автор вважає типові способи незаконного збагачення, які охоплені ознаками окремих складів кримінальних правопорушень, передбачених КК України. У цьому разі ознаки (суспільно небезпечне діяння та спосіб учинення кримінального правопорушення) є приналежністю різних елементів одного складу кримінального правопорушення, але з об'єктивних причин у різних складах вони позначають одне й те саме явище реальної дійсності. Наявність таких ознак є передумовою визнання зазначених складів кримінальних правопорушень і складу незаконного збагачення такими, що передбачені конкуруючими нормами. Науковець акцентує на тому, що кримінально-правову норму про незаконне збагачення слід застосовувати тоді, коли суспільно небезпечне діяння, вчинене суб'єктом кримінального правопорушення, не охоплене ознаками іншого корупційного зловживання або факт учинення такого діяння не доведений, а рівень життя особи

не відповідає її офіційним, щорічно декларованим доходам (Yasin, 2016, p. 81). На думку В. М. Киричко, застосовуючи норму про незаконне збагачення, спочатку слід встановлювати наявність в особи активів у великих розмірах (Kurychko, 2016, p. 148). Однак, зазначає А. А. Вознюк, якщо особа набула активи в законний спосіб, вона завжди зможе висловити свої аргументи щодо законності набуття таких активів. І навіть якщо будуть певні сумніви, слід застосовувати правило про те, що всі сумніви стосовно доведеності вини особи тлумачать на її користь (Vozniuk, 2019).

Проаналізуємо згадану вище конструкцію ч. 2 ст. 368-5 КК України, у якій законодавець детальніше конкретизує вчинення суб'єктом незаконного збагачення суспільно небезпечного діяння. Ми поділяємо позицію Н. Ю. Симоненко та І. О. Слободянка про те, що чинна редакція кримінально-правової заборони, присвяченої незаконному збагаченню, попри недосконалість, – радикальний захід, спрямований на скорочення масштабів корупційної поведінки, правова реальність, яка передбачає трудомістке доказування та яка водночас становить небезпеку вибіркового правосуддя (Symonenko, & Slobodianyuk, 2020, p. 207). Кримінально-правова норма незаконного збагачення чітко вказує на те, що набути у власність активи може особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та інша фізична або юридична особа, якщо буде доведено, що таке набуття було здійснено за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Тобто законодавець, уживаючи термін «доведено», покладає обов'язок на правоохоронні органи доводити факт набуття активів іншою фізичною або юридичною особою, якщо буде встановлено, що таке набуття було здійснено за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Це може спричинити складнощі під час застосування кримінально-правової норми щодо незаконного збагачення на практиці. Тому вважаємо за доцільне сформулювати її текст так: «набуття активів у власність іншою фізичною або юридичною особою, якщо таке набуття було здійснено за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». Термін «набуття» є загально-вживаним у тексті Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) не тільки стосовно права власності, а й для позначення виникнення цивільних прав та обов'язків. Відповідно до загальних положень ЦК України, у певних випадках право власності на річ до набувача може перейти лише після того, як правочину, на підставі якого таку річ відчужують, буде надано

встановлену законом форму. Зокрема, відповідно до вимог ч. 3 та 4 ст. 334 ЦК України, право власності на майно за договором, який підлягає нотаріальному посвідченню, виникає в набувача з моменту такого посвідчення або з моменту набрання законної сили рішенням суду про визнання договору, не посвідченого нотаріально, дійсним. Якщо ж договір про відчуження майна підлягає державній реєстрації, право власності в набувача виникає з моменту такої реєстрації, яку обов'язково застосовують до виникнення права власності й інших речових прав на нерухомі речі (ст. 182 ЦК України). Тобто право власності в таких випадках виникне лише з моменту нотаріального посвідчення чи державної реєстрації договору. З приводу набуття грошових коштів чи іншого майна, доходів від них зазначимо, що ними слід вважати здійснення оплатних чи безоплатних дій (купівля, одержання в дарунок, в обмін, у рахунок боргу, у порядку відшкодування збитків тощо), що забезпечують можливість розпоряджатися такими грошима чи майном як своїм власним, тобто володіти ним, відчужувати або особисто використовувати (Baulin, Borysov, & Tiutiuhin, 2010, p. 285). Оскільки дія – це діяння, що не узгоджується з нормою права, котра забороняє діяти у визначений спосіб, а бездіяльність – діяння, яке суперечить нормі, що містить припис діяти в певний спосіб, незаконне збагачення може полягати лише у формі дії. Забороною в цьому випадку є набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, вартість яких більше ніж на шість тисяч п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян перевищує її законні доходи.

Наступним спірним питанням у ч. 2 ст. 368-5 КК України залишається ототожнення законодавцем поняття вчинення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування дій, що є тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними. Загалом право розпорядження визначає динаміку відносин власності, що полягає у вчиненні власником певних активних дій щодо речі. На підставі права розпорядження власник має можливість передати своє право власності на річ іншим особам. Вчиняючи дії, власник фактично визначає майбутнє речі, її подальшу юридичну долю (Borzenkov, & Komissarov, 2002, p. 368). Визначення долі речі здійснюють на підставі усвідомленої волі особи. Дії особи щодо припинення права власності на річ, учинені всупереч волі власника, не можна розглядати як право розпорядження. З огляду на повноту й абсолютний характер права власності, власник майна має незалежне право розпоряджатися

цим майном. Тобто власник, розпоряджаючись майном, зобов'язаний також урахувати права й інтереси інших, а також особливості об'єкта. Зазначене зумовлено тим, що право розпорядження слід здійснювати в межах законодавства, недотримання яких може призвести до відповідальності.

Водночас слід зважати й на такі дії, як право володіння та право користування. Ми поділяємо думку А. А. Вознюка та А. В. Титенко про те, що для особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у законодавстві слід встановити чіткий обов'язок надавати інформацію щодо джерела походження активів, які їй належать на праві володіння, користування, розпорядження (Vozniuk, & Tytko, 2019, p. 56). Розглядаючи право володіння, В. С. Мироненко зауважує, що основна ознака права володіння полягає в пануванні (владі) особи над річчю, що слід тлумачити як вплив на річ, ставлення до речі. Друга ознака володіння полягає в тому, що панування має бути фактичним, хоча це й не завжди передбачає постійний контакт особи з річчю. З приводу права користування автор зазначає, що таке право реалізується шляхом використання корисних властивостей речі, користі, яка служить задоволенню інтересів насамперед власника (Myronenko, 2019, p. 30). Отже, кожен з прав особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є самостійним і водночас є частиною єдиної правової категорії – змісту права на власні дії. Саме тому вважаємо за доцільне доповнити в текст ч. 2 ст. 368-5 КК України поняттям «право володіння, користування та розпорядження».

Наукова новизна

Наукова новизна публікації полягає в тому, що в ній висвітлено актуальні проблеми об'єктивної сторони незаконного збагачення за допомогою аналізу характерних особливостей її ознак. Запропоновано конкретні пропозиції з удосконалення змісту суспільно небезпечного діяння, означеного в диспозиції ст. 368-5 КК України, які можуть мати теоретичне та практичне значення для подальшого розв'язання цієї проблеми.

Висновки

За результатами здійсненого дослідження можна дійти висновків, що формулювання об'єктивної сторони складу незаконного збагачення не є повним і вичерпним. На підставі аналізу об'єктивної сторони незаконного збагачення встановлено важливість визначення конкретного проміжку часу, вчинюваного особою, уповнова-

женою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування досліджуваного суспільно небезпечного діяння. Для з'ясування кримінально-правової сутності об'єктивної сторони незаконного збагачення проаналізовано ч. 2 ст. 368-5 КК України та запропоновано викласти текст зазначеної кримінально-правової норми в такій редакції: набуттям активів слід вважати набуття їх особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у

власність, а також набуття активів у власність іншою фізичною або юридичною особою, за дорученням особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або що особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, може прямо чи опосередковано вчиняти щодо таких активів дії, тотожні за змістом здійсненню права володіння, користування та розпорядження.

REFERENCES

- Baulin, Yu.V., Borysov, V.I., & Tiutiuhin, V.I. (2010). *Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna [Criminal law of Ukraine. The common part]* (4th ed., rev.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
- Bikelis, S. (2017). Prosecution for illicit enrichment: the Lithuanian perspective. *Journal of Money Laundering Control*, 20(2), 203-214. doi: <https://doi.org/10.1108/JMLC-07-2016-0029>.
- Boiko, A.M., Brych, L.P., & Hryshchuk, V.K. (2010). *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnogo kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary of the Criminal Code of Ukraine]* (7th ed., rev.). Kyiv: Yuryd. dumka [in Ukrainian].
- Borzenkov, G.N., & Komissarov, V.S. (2002). *Kurs ugovnogo prava. Osobennaia chast [Criminal Law Course. Special part]*. (Vol. 3). Moscow [in Russian].
- Cherniavskiy, S., & Vozniuk, A. (2019). Zarubizhnyi dosvid pravovoi protydii nezakonnomu zbahachenniu [Foreign experience of legal counteraction to illicit enrichment]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Legal journal of the National Academy of Internal Affairs*, 17(1), 79-89. doi: <https://doi.org/10.33270/04191701.79> [in Ukrainian].
- Deneha, O.P. (2015). Kryminalno-pravova kvalifikatsia nezakonnoho zbahachennia [The criminal-legal qualification of illicit enrichment]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- Dzhuzha, O.M. (2019). Svitovi kryminolohichni systemy zapobihannia zlochynam [World Criminological Crime Prevention Systems]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 1(110), 7-12. Retrieved from <https://scientbul.naiu.kiev.ua/index.php/scientbul/article/view/1026>. doi: <https://doi.org/10.33270/01191101.7> [in Ukrainian].
- Kyrychko, V.M. (2016). Zakonodavchyi virus u systemi KK Ukrainy: vyznachennia i aktualizatsiia problemy na prykladi st. 368-2 KK "Nezakonne zbahachennia" [Legislative virus in the system of the Criminal Code of Ukraine: definition and actualization of the problem on the example of Art. 368-2 of the Criminal Code "Illegal enrichment"]. *Problemy zakonnosti, Problems of legality*, 133, 142-151. doi: 10.21564/2414-990x.133.70893 [in Ukrainian].
- Kyts, V.M. (2017). Sychasni uiaвлення shchodo zmystu okremykh obiektyvnykh oznak skladu zlochyiny. [Modern ideas about the content of certain objective features of the crime]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuryatury Ukrainy, National Academy of Prosecutors of Ukraine*, 2, 102-108 [in Ukrainian].
- Myronenko, V.V. (2019). Pravo volodinnia, korystuvannia i rozporiadzennia vlasnistiu za tsyvilnym zakonodavstvom [The right to own, use and dispose of property under civil law]. *Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo, Entrepreneurship, economy and law*, 1, 28-33 [in Ukrainian].
- Mykhailenko, D.H. (2017). *Protydiia koruptsiinym zlochynam zasobamy kryminalnogo prava: kontseptualni osnovy [Countering Corruption Through Criminal Law: Conceptual Foundations]*. Odesa: Helvetyka [in Ukrainian].
- Muzila, L., Morales, M., Mathias, M., & Berger, T. (2012). On the take: criminalizing illicit enrichment to fight corruption. *The World Bank*. doi: <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-9454-0>.
- Rudkovska, M.R. (2017). Znachennia obiektyvnoi storony skladu zlochyynu dlia kharakterystyky suspilnoi nebezpeky diiannia [The value of the objective side of the crime to characterize the public danger of the act]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnytrishnikh sprav, Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, 2, 334-342. doi: <https://doi.org/2311-8040/sjlaw.2017.02> [in Ukrainian].
- Symonenko, N.O., & Slobodianyuk, I.O. (2020). Nezakonne zbahachennia: mizhnarodnyi dosvid ta analiz Ukrainського zakonodavstva [Illegal enrichment: international experience and analysis of Ukrainian legislation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal, Legal scientific electronic journal*, 6, 204-208. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-6/50> [in Ukrainian].
- Tromme, M. (2019). Waging War Against Corruption in Developing Countries: How Asset Recovery Can be Compliant with the Rule of Law. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 165-233. Retrieved from <https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1540&context=djcil>.
- Vozniuk, A., & Tytko, A. (2019). Kryminalno-pravova model protydii nezakonnomu zbahachenniu v Ukraini [The criminal-law model of combating illegal enrichment in Ukraine]. *Visnyk Penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy, Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine*, 2(82), 46-62. doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2019.2.05> [in Ukrainian].

- Vozniuk, A.A. (2019). Nezakonne zbahachennia: poshuk optimalnoi kryminalno-pravovoi normy [Illegal enrichment: the search for an optimal criminal law]. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyirishennia, Criminological theory and practice: experience, problems of the present and ways of their solution: Proceedings of the Interuniversit Scientific and Practical Conference*. V.V. Cherniei, S.D. Husariev, S.S. Cherniavskiyi (et al.). (Ed.). (pp. 84-90). Kyiv: Nats. akad. vnutr. Sprav. Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/13871> [in Ukrainian].
- Yasin, I.M. (2016). Obiektivna storona skladu zlochyynu peredbachena stateiu 368-2 KK Ukrainy [The objective side of the crime is provided by Article 368-2 of the Criminal Code of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnytrishnikh sprav, Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, 2, 321-330. doi: https://doi.org/2311-8040_/sjlaw.2016.02 [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Баулін Ю. В., Борисов В. І., Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. 4-те вид., переробл. і доповн. Харків : Право, 2010. 285 с.
- Bikelis S. Prosecution for illicit enrichment: the Lithuanian perspective. *Journal of Money Laundering Control*. 2017. Vol. 20. Issue 2. P. 203–214. doi: <https://doi.org/10.1108/JMLC-07-2016-0029>.
- Бойко А. М., Брич Л. П., Гришук В. К. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 7-ме вид., переробл. та доповн. Київ : Юрид. думка, 2010. 567 с.
- Борзенков Г. Н., Комиссаров В. С. Курс уголовного права. Особенная часть. М., 2002. Т. 3. 368 с.
- Чернявський С., Вознюк А. Зарубіжний досвід правової протидії незаконному збагаченню. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 17 (1). С. 79–89. doi: <https://doi.org/10.33270/04191701.79>.
- Денег О. П. Кримінально-правова кваліфікація незаконного збагачення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2015. 194 с.
- Джужа О. М. Світові кримінологічні системи запобігання злочинам. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (110). С. 7–12. URL: <https://scientbul.naiu.kiev.ua/index.php/scientbul/article/view/1026>. doi: <https://doi.org/10.33270/01191101.7>.
- Киричко В. М. Законодавчий вірус у системі КК України: визначення і актуалізація проблеми на прикладі ст. 368-2 КК «Незаконне збагачення». *Проблеми законності*. 2016. Вип. 133. С. 142–151. doi: 10.21564/2414-990x.133.70893.
- Куц В. М. Сучасні уявлення щодо змісту окремих об'єктивних ознак складу злочину. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 2. С. 102–108.
- Мироненко В. В. Право володіння, користування і розпорядження власністю за цивільним законодавством. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 28–33.
- Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса : Гельветика, 2017. 582 с.
- Muzila L., Morales M., Mathias M., Berger T. On the take: criminalizing illicit enrichment to fight corruption. *The World Bank*. 2012. doi: <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-9454-0>.
- Рудковська М. Р. Значення об'єктивної сторони складу злочину для характеристики суспільної небезпеки діяння. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 334–342. doi: <https://doi.org/2311-8040/sjlaw.2017.02>.
- Симоненко Н. О., Слободяник І. О. Незаконне збагачення: міжнародний досвід та аналіз Українського законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 6. С. 204–208. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-6/50>.
- Tromme M. Waging War Against Corruption in Developing Countries: How Asset Recovery Can be Compliant with the Rule of Law. *Duke Journal of Comparative & International Law*. 2019. P. 165–233. URL: <https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1540&context=djcil>.
- Вознюк А., Титко А. Кримінально-правова модель протидії незаконному збагаченню в Україні. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 2 (82). С. 46–62. doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2019.2.05>.
- Вознюк А. А. Незаконне збагачення: пошук оптимальної кримінально-правової норми. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвуз. наук.-практ. круглого столу (Київ, 22 берез. 2019 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 84–90. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/13871>.
- Ясін І. М. Об'єктивна сторона складу злочину передбачена статтею 368-2 КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 321–330. doi: https://doi.org/2311-8040_/sjlaw.2016.02.

Стаття надійшла до редколегії 21.01.2021

Bezhytskyi B. – Postgraduate Student of the Department of Criminal Law of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4362-1531>

The Objective Side of Illegal Enrichment

*The **purpose** of the article is to research the objective side of illegal enrichment by analyzing the characteristics of its features for solving a theoretical and practical problem. The **methodological** basis of the study is a set of methods of scientific cognition, among which the dialectical method of cognition occupies the main place. The system of methods of scientific cognition was used: generalization under literature positions for understanding objective side of illegal enrichment; formal logic (deduction, induction, synthesis, abstraction, analogy) – to clarify the content of the issues under consideration; theoretical – in the process of research of scientific and educational-methodical literature; to outline directions for proving the provisions of the Criminal Code of Ukraine and practice of its application. The **scientific novelty** of the article is that article to views current problems objective side of illegal enrichment by the analysis of characteristic features of its signs are offered. The article proposed a lot of specific proposals to improve article 368-5 of the Criminal Code because that would be have theoretical and practical significance. According to the results of the conducted research, the following **conclusions** have been formulated objective side of illegal enrichment. As we review objective side of illegal enrichment the importance of determining a specific period of time is established person authorized to perform the functions of state power. It is proposed to set out the text of part 2 of article 368-5 of the Criminal Code of Ukraine in the following edition: acquisition of assets should be understood as the acquisition of property by a person authorized to perform the functions of the state or local self-government, as well as the acquisition of assets by another natural or legal person, if it was carried out on behalf of a person authorized to perform functions of the state or local self-government, or that a person authorized to perform the functions of the state or local self-government may directly or indirectly act on such assets, identical in content to the exercise of the right to possession, use and dispose of them.*

Keywords: illegal enrichment; objective side; criminal offence; corruption; crimes in the field of service activity; official.